

نحوه‌ی قرائت دو حرف ساکن در کنار هم

📖 اهداف درس

- انتظار می‌رود در پایان این درس دانش‌پژوهان عزیز بتوانند:
۱. چگونگی قرائت عبارت‌هایی که در آنها دو حرف ساکن در مجاورت هم قرار گرفته را تبیین کنند؛
  ۲. دانش به دست آمده را در قرائت قرآن به کار بسته و آیات دارای التقاء ساکنین را با مهارت کافی، صحیح و روان تلاوت نمایند.

همان طور که پیشتر گفته شد حرف ساکن به کمک حرف متحرک قبل خوانده می‌شود؛ اما در برخی کلمات قرآن دو حرف ساکن در کنار هم قرار می‌گیرد؛ در این حالت خواندن عبارت دشوار می‌شود. در این درس ضمن تبیین نحوه‌ی خواندن این گونه کلمات با ارائه‌ی تمرین‌های عملی هدفمند، شما را در کسب مهارت در تلاوت یاری می‌دهیم.

رفع التقاء ساکنین

در درس های پیشین دانستیم که حرف ساکن با کمک حرف متحرک پیش از خود خوانده می شود؛ مانند:

هَدْ هَدْ ← هَدْ + هَدْ

هرگاه تنوین به همزه ی وصل برسد، رعایت این امر ممکن نیست؛ چرا که دو حرف ساکن در کنار هم قرار می گیرد و خواندن حرف ساکن دوم میسر نیست؛ مانند:

عَادًا الْأَوَّلَى (عَادَنُ الْأَوَّلَى)

همان طور که ملاحظه می فرمایید خواندن کلمه در این حالت دشوار می شود؛ برای رهایی از این مشکل به تنوین (حرف ساکن اول)، کسره اضافه نموده و آن را می خوانیم؛ بدین صورت:

عَادًا الْأَوَّلَى   عَادَنُ الْأَوَّلَى
که خوانده می شود

در برخی رسم الخط های قرآن در مواردی که تنوین به همزه ی وصل رسیده است، تنوین را به صورت ظاهر نوشته و یک کسره به آن اضافه نموده اند تا قرائت برای قاریان نوآموز آسان تر باشد.

مهارت افزایی (۱):

کلمات زیر را با دقت قرائت نمایید.

جَزَاءَ الْحُسْنَى   هَوَا أَنْفَضُوا   بَعْضُ الْقَوْلِ كَرَمًا اِشْتَدَّتْ
عَادُ الْمُرْسَلِينَ   شَيْئًا اتَّخَذَهَا   فَنَنْهَ أَنْقَلَبَ   بِغُلَامٍ أَسْمُهُ

ثَلَاثَةٌ أَنْتَهُوَ رَهْبَانِيَّةٌ أَبَدَعُوهَا أَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا
يَوْمَئِذٍ الْمُسْتَقَرُّ عَزِيزٌ الَّذِينَ عَزِيزٌ ابْنُ اللَّهِ إِنْكَ افْتَرَاهُ
رَجُلٌ افْتَرَى بِرَحْمَةٍ أَدْخُلُوا يَوْمَئِذٍ الْمَسَاقُ

مهارة افزایی (۲):

سوره ی «قیامه» را با بهره از تلاوت قاریان برتر استماع نموده و تلاش کنید آیات را صحیح و روان تلاوت فرمایید.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَا أُقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيَمَةِ ① وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ ②
أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ تَجْمَعَ عِظَامَهُ، ③ بَلَى قَدَرِينَ عَلَى أَنْ
نُسَوِّيَ بَنَانَهُ، ④ بَلْ يُرِيدُ الْإِنْسَانُ لِيَفْجُرَ أَمَامَهُ، ⑤ يَسْأَلُ
أَيَّانَ يَوْمِ الْقِيَمَةِ ⑥ فَإِذَا بَرِقَ الْبَصَرُ ⑦ وَخَسَفَ الْقَمَرُ ⑧
وَجُمِعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ ⑨ يَقُولُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ أَتَيْنَ الْمَفْرُ ⑩
كَلَّا لَا وَزَرَ ⑪ إِلَى رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمُسْتَقَرُّ ⑫ يَنْبَوُّ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ

بِمَا قَدَّمَ وَآخَرَ ﴿١٣﴾ بَلِ الْإِنْسَانُ عَلَى نَفْسِهِ بِصِيرَةٍ ﴿١٤﴾ وَلَوْ
 أَلْقَى مَعَاذِيرَهُ، ﴿١٥﴾ لَا تُحَرِّكُ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ، ﴿١٦﴾
 إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْءَانَهُ، ﴿١٧﴾ فَإِذَا قَرَأَهُ فَاتَّبِعْ قُرْءَانَهُ، ﴿١٨﴾
 ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُ، ﴿١٩﴾ كَلَّا بَلْ تُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ ﴿٢٠﴾ وَتَذَرُونَ
 الْآخِرَةَ ﴿٢١﴾ وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاصِرَةٌ ﴿٢٢﴾ إِلَىٰ رَبِّهَا نَاظِرَةٌ ﴿٢٣﴾
 وَوُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ بَاسِرَةٌ ﴿٢٤﴾ تَظُنُّ أَنْ يُفْعَلَ بِهَا فَاقِرَةٌ ﴿٢٥﴾ كَلَّا إِذَا
 بَلَغَتِ التَّرَاقِيَ ﴿٢٦﴾ وَقِيلَ مَنْ رَاقٍ ﴿٢٧﴾ وَظَنَّ أَنَّهُ الْفِرَاقُ ﴿٢٨﴾
 وَالْتَفَتِ الْأَسَاقُ بِالسَّاقِ ﴿٢٩﴾ إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ أَهْسَاقُ ﴿٣٠﴾
 فَلَا صَدَقَ وَلَا صَلَّىٰ ﴿٣١﴾ وَلَكِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ﴿٣٢﴾ ثُمَّ ذَهَبَ إِلَىٰ
 أَهْلِهِ يَتَمَطَّىٰ ﴿٣٣﴾ أَوْلَىٰ لَكَ فَأُولَىٰ ﴿٣٤﴾ ثُمَّ أَوْلَىٰ لَكَ فَأُولَىٰ ﴿٣٥﴾
 أَيْحَسِبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى ﴿٣٦﴾ أَلَمْ يَكُنْ نُطْفَةً مِنْ مَنِيٍّ يُمْنَىٰ
 ثُمَّ كَانَ عَلَقَةً فَخَلَقَ فَسَوَّىٰ ﴿٣٨﴾ فَجَعَلَ مِنْهُ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ
 وَالْأُنثَىٰ ﴿٣٩﴾ أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَدِيرٍ عَلَىٰ أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَىٰ ﴿٤٠﴾

بیشتر بدانیم

۱. قرار گرفتن دو حرف ساکن در کنار هم، فقط مخصوص موارد تنوین دار نیست؛ بلکه مثال دیگری در قرآن وجود دارد که این شرایط را دارا است؛ قاعده‌ی اضافه نمودن کسره به حرف ساکن اول، در این مثال نیز اجرا می‌شود؛ بدین ترتیب:

بِسْمِ الْأَسْمِ   که خوانده می‌شود   بِسْمِ الْأَسْمِ

۲. در سوره‌ی «آل عمران» هنگام وصل حروف مقطعه‌ی «الم» به آیه‌ی بعد، برای رفع التقاء ساکنین، میم را مفتوح می‌خوانند.

﴿۱﴾ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ ﴿۲﴾

خوانده می‌شود

الف لام میم ﴿۱﴾ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ ﴿۲﴾

پرسش‌ها و تمرین‌ها

۱. التقاء ساکنین و چگونگی رفع آن را با ذکر مثالی تبیین کنید.
۲. در سوره‌ی «آل عمران» هنگام وصل حروف مقطعه «الم» به آیه‌ی بعد، نحوه‌ی قرائت صحیح چگونه است؟
۳. عبارت «بِسْمِ الْأَسْمِ» را بررسی و نحوه‌ی قرائت صحیح را بیان نمایید.
۴. تمرین‌های مهارتی درس را برای هم بحث خود قرائت نموده و به نقد تلاوت یکدیگر بپردازید.